

सितपु

सितच्छत्रं, क्ली, (सितं छत्रम् ।) राजच्छत्रम् ।
इति भूरिप्रयोगः ॥

सितच्छत्रा, स्त्री, (सितं छत्रमिव पुष्पमस्याः ।)
शतपुष्पा । इत्यमरः । २ । ४।१५२॥ (विहृति-
रस्याः शतपुष्पाशब्दे द्रष्टव्या ॥)

सितच्छत्रितः, पुं, (सितच्छत्रं जातमस्येति ।
इतच् ।) श्वेतच्छत्रयुक्तः । यथा, नैषधे ।
१ । १ ।

“निपीय यस्य क्षितिरक्षिणः कथां

तथाद्रियन्ते न बुधाः सुधामपि ।

नलः सितच्छत्रितकौर्त्तिमण्डलः

स रागिरासीन्महसां मञ्जोक्त्वलः ॥”

सितच्छदः, पुं, (सितौ छदौ पक्षौ यस्य ।) हंसः ।
इति हेमचन्द्रः ॥

सितच्छदा, स्त्री, (सितच्छदो यस्याः ।) श्वेत-
दूर्वा । इति राजनिर्घण्टः ॥

सितदर्भः, पुं, (सितो दर्भः ।) श्वेतकुशः । इति
राजनिर्घण्टः ॥

सितदीधितिः, पुं, चन्द्रः । सिता शुक्ला दीधितिः
क्षिरणो यस्य इति बहुव्रीहिसमासनिष्पन्नः ॥

सितदीप्यः, पुं, (सितं दीप्यं दीप्तिर्यस्य ।) श्वेत-
जौरकः । इति राजनिर्घण्टः ॥

सितदूर्वा, स्त्री, (सिता दूर्वा ।) श्वेतदूर्वा ।
इति रत्नमाला ।

सितद्वः, पुं, (सितः द्वहृच्चो यस्य ।) मोरट-
विशेषः । इति रत्नमाला ॥ (सितो दुरिति ।)
शुक्लवर्णहृच्चय ॥

सितधातुः, पुं, (सित + शक्नो धातुः ।) कठिनी ।
इति राजनिर्घण्टः ॥ शुक्लवर्णधातुमात्रञ्च ॥

सितपक्षः, पुं, (सितौ पक्षौ यस्य ।) हंसः । इति
शब्दरत्नावली ॥ (सितः पक्षः ।) शुक्लपक्षः ।
यथा, हज्वलसंहितायाम् । ६० । २० ।

“उदगवर्णे सितपक्षे

भिषिग्नभस्त्री च जीववर्गस्ये ॥”

सितपर्णी, स्त्री, (सितं पर्णमस्याः ।) डीप ।
अर्कपुष्पिकाह्वयः । इति रत्नमाला ॥

सितपाटलिका, स्त्री, (सिता पाटलिका ।)
शुक्लपाटलाह्वयः । श्वेतपाडुरि इति हिन्दी
भाषा । तत्पर्यायः । सितकुम्भी २ फलेबद्धा ३
सितामीषा ४ कुबेराचौ ५ श्वेताङ्गा ६ काष्ठ-
पाटला ७ धवलपाटली ८ । अस्या गुणाः ।
तिक्तत्वम् । गुरुत्वम् । उष्णत्वम् । वातदोष-
वर्माह्निकाक्षयमशोफनाशित्वञ्च । इति राज-
निर्घण्टः ॥

सितपुङ्गा, स्त्री, (सितः पुङ्गो यस्याः ।) श्वेतशर-
पुङ्गा । इति राजनिर्घण्टः ॥

सितपुष्पं, क्ली, (सितं पुष्पमस्य ।) कैवर्त्ती-
मुस्तकम् । इति जटाधरः ॥ तालव्यगकारादि-
रपि पाठः ॥

सितपुष्पः, पुं, (सितं पुष्पमस्य ।) तगरह्वयः ।
इति शब्दरत्नावली ॥ श्वेतरोहितः । काशः ।
इति राजनिर्घण्टः ॥

सितसा

सितपुष्पा, स्त्री, (सितं पुष्पं यस्याः ।) मल्लिका ।
इति शब्दरत्नावली ॥

सितपुष्पी, स्त्री, (सितं पुष्पं यस्याः ।) डीप ।
श्वेतापराजिता । इति राजनिर्घण्टः ॥ अस्याः
पर्यायो यथा, वैद्यकरत्नमालायाम् ।

“गवाक्षश्चक्षुरी श्वेता श्वेतभण्डापराजिता ।
द्विविधा सा सिता नीला गिरिकर्णी गवादनी ॥”

सितमरिचं, क्ली, (सितं मरिचम् ।) श्वेतमरि-
चम् । तत्पर्यायः । सिताख्यम् २ सितवल्लीजम् ३
वालुकम् ४ बहुलम् ५ धवलम् ६ चन्द्रकम् ७ ।
अस्य गुणाः । कटुत्वम् । उष्णत्वम् । विषभूत-
दृष्टिरोगनाशित्वम् । भृक्ष्यत्वम् । यत्तया रसा-
यनत्वञ्च । इति राजनिर्घण्टः ॥

सितमाषः, पुं, (सितौ माषः ।) राजमाषः ।
इति हारावली ॥

सितरञ्जनः, पुं, (सितं रञ्जयतीति । रञ्ज + ञ्युः ।)
पीतवर्णः । इति हेमचन्द्रः ॥

सितरश्मिः, पुं, चन्द्रः । सितः शुक्लो रश्मिः
क्षिरणो यस्य सः ॥

सितवर्षाभूः, पुं, (सितौ वर्षाभूः ।) पुनर्नवा ।
इति राजनिर्घण्टः ॥

सितशायका, स्त्री, (सिता शायका ।) श्वेतशर-
पुङ्गा । इति राजनिर्घण्टः ॥

सितशिखिकाः, पुं, (सिता शिखिर्यस्य । कप् ।)
गोधूमः । इति हेमचन्द्रः ॥ शितिशिखिकोऽपि
पाठः ॥

सितशिवः, क्ली, (सितं शिवं मङ्गलजनकञ्च ।)
सैन्यवल्लवणम् । तस्य रूपान्तराणि । शित-
शिवम् । सितसिवम् । शीतशिवम् । शीत-
सिवम् । इत्यमरटीका । २ । ८ । ४२ ॥

सितशिशपा, स्त्री, (सिता शिशपा ।) श्वेत-
शिशपाह्वयः । इति राजनिर्घण्टः ॥

सितशूकः, पुं, (सितः शूको यस्य ।) यवः । इत्य-
मरटीकायां भरतः ॥ (यवशब्देऽस्य विवरणं
ज्ञातव्यम् ॥)

सितशूरणः, पुं, (सितः शूरणः ।) वनशूरणः ।
इति राजनिर्घण्टः ॥

सितसप्तिः, पुं, (सिता सप्तयो घोटीका यस्य ।)
अर्जुनः । इति केचित् ॥ (यथा, क्षिराते । ११ । १८

“स भवस्य भवचयैकहेतोः

सितसप्तेषु विधास्यतोः सहार्थम् ।

रिपुराप पराभावाय मध्यं

प्रकृतिप्रत्यययोर्विवातुबन्धः ॥” * ॥

सितः सप्तिः ।) श्वेताश्वत्थ ॥

सितसर्षपः, पुं, (सितः सर्षपः ।) गौरसर्षपः ।
इति राजनिर्घण्टः ॥

सितसारः, पुं, (सितः सारो निर्यासो यस्य ।)
शालिग्रशाकः । इति राजनिर्घण्टः ॥

सितसारकः, पुं, (सितसार पत्र । स्तार्थे कन् ।)
शालिग्रशाकः । इति राजनिर्घण्टः ॥ (अस्य
पर्यायो यथा, वैद्यकरत्नमालायाम् ।

“शालिचः सितसारश्च पत्तुरी लोहसारकः ॥

सितापा

सितसिंहौ, स्त्री, (सिता सिंहौव ।) श्वेतकण्ट-
कारी । इति राजनिर्घण्टः ॥

सितसिन्धुः, स्त्री, (सिता शुक्लजला सिन्धुः ।) गङ्गा ।
इति शब्दरत्नावली ॥

सिता, स्त्री, (सित + टाप् ।) शर्करा । इत्यमरः ।
२ । ८ । ४३ ॥ अस्या गुणाः ।

“खण्डन्तु सिकतारूपं सुश्वेतं शर्करा सिता ।
सिता सुमधुरा दृष्ट्या वातपित्तासदाह-

इत् ।

मूर्च्छाच्छर्दिज्वरान् हन्ति सुशीता शुक्ला-
रिणी ॥”

इति राजनिर्घण्टः ॥

(यथा, महानिर्व्याणतन्त्रे । ८ । ७८ ।

“ततो दुग्धं सितान्धेव दत्त्वा पाकविधानतः ।
सुपचेत् संस्कृते वज्रौ सावधानेन सुव्रते ॥”)

मल्लिका । इति शब्दरत्नावली ॥ श्वेतकण्ट-
कारी । वालुची । विदारौ । श्वेतदूर्वा ।

चन्द्रिका । कुटुम्बिनी । मध्यम् । पिङ्गा । त्राय-
माणा । तेजनी । इति राजनिर्घण्टः । पर्वत-
जातापराजिता । इति रत्नमाला ॥

सितांशुः, पुं, (सिता अंशवो यस्य ।) चन्द्रः ।
(यथा, नैषधे । १ । १२ ।

“सितांशुर्वर्णवयति भ्रतङ्गुणे-
मोहामिवेन्द्रः सहस्रक्षरी बहुम् ।

दिगङ्गाः जामभरणं रणाङ्गने
यशःपटं तद्गटवातुरीतुरी ॥”)

कर्पूरः । इति शुभ्रांशुशब्ददर्शनात् ॥

सितांशुतैलं, क्ली, (सितांशुजातं कर्पूरसम्भवं
तैलम् ।) कर्पूरतैलम् । इति राजनिर्घण्टः ॥

सिताखण्डः, पुं, (सितायाः खण्डो यत्र ।)
मधुजातशर्करा । तत्पर्यायः । खण्डकः २

सितजा ३ शर्करजा ४ साधवी ५ मधुशर्करा
६ साचीकशर्करा ७ । अस्य गुणाः । अति-
मधुरत्वम् । चतुष्पलम् । कृद्दि कुष्ठव्रणकफ-

श्चासहिष्कापित्तासदोषनाशित्वञ्च । इति राज-
निर्घण्टः ॥

सितायः, पुं, (सितः अग्रो यस्य ।) कण्टकम् ।
इति हारावली ॥

सिताङ्गः, पुं, (सितः अङ्गो यत्र ।) वालुका-
गडमत्स्यः । इति हारावली । १८० ॥ (सिताङ्गः
इति पाठः साधुः ॥

सिताङ्गः, पुं, (सितमङ्गं यस्य ।) श्वेतरोहितः ।
इति राजनिर्घण्टः ॥ (वालुकागडमत्स्यः । इति
हारावली । १८० ॥)

सिताजजी, स्त्री, श्वेतजीरकः । इति राजनिर्घण्टः ॥

(गुणादयोऽस्याः श्वेतजीरकशब्दे ज्ञेयाः ॥)

सितादिः, पुं, (सितायाः भादिः कारणम् ।)
गुडः । इति राजनिर्घण्टः ॥

सिताननः, पुं, (सितमाननं यस्य ।) मरुडः ।
इति केचित् ॥ शुक्लमुखयुक्तं, त्रि ॥

सितापाङ्गः, पुं, (सितौ अपाङ्गौ यस्य ।) मयूरः ।
इति त्रिकाण्डशेषः ॥